

SZILNER SÁNDOR

(1909–1944)

1944, ősz.

Mozgalmas a bognárműhely az Arsenije Čarnojević utcában. Új kocsik, kerekek készülnek, de javításra való munka is akad bőven. Szilner Sándor bognármester udvarán parasztagzadák beszélgetnek, dohányoznak, a sorukra várnak. Hűségese inasa, Nedeljko Butina is időnként velük nevetgél, vicceket mesél, hol magyarul, hol szerbül. Mindegy nekik, milyen nyelven beszélnek. A jó munkatárs nem az anyanyelvéről ismerzik meg. A Mester és inasa egymásban az embert értékeli, nem a nemzeti hovatartozást.

A műhelyből egy megrendelő sem távozhat elégedetlenül. Ez alapelv. Az elvek pedig mindig a becsületes ember ismérvei. Minden munkának tökéletesnek kell lennie. Értik is a dolgukat mindketten, erre a mesterségre születtek. Főnök és beosztott – két jó barát...

Az Ilija Gruborović kovácsműhelyével közös udvar a nap végére kiürül. Ismerősök, barátok, megrendelők távoznak elégedetten. Sándor és Nedeljko még elüldögél egy kicsit a gyalupad mellett. Cigarettázva átbeszélnek a nap eseményeit: a ma hallott – de úriemberhez méltón általában el nem hitt – pletykákat, egyik-másik kocsi állapotát, a másnapi munka-beosztást. A nap már tűnőben, vörösré festi az ég alját, amikor a két férfi hazaindul.

Sándor alig néhány háznyira lakik a műhelytől a Čarnojević utca 76. alatt. Kényelmes sarokház, két szobával, fürdőszobával, éléskamrával. Várja őt a családja, vélhetően ma is egyik kedvenc ételével vacsorára... Jó itt lakni, van udvar, ahol a gyerekek kedvükre játszadozhatnak, közel a műhely, a város... Igaz, csak albérlők, de egy nap talán lesz saját otthonuk is...

Számára a család minden örömök forrása! Erzsébet hároméves. Sándor kis hercegnője. Állandóan csacsog, az apuka pedig hallgatja... Mária, a másfél éves kislány sajnos nem élvezheti annyira édesapja kényeztetését. Sándor másodjára fiút várt, az örökösöt, aki továbbviszi majd a Szilner nevet, és – édesapjához hasonlóan – kitanulja a bognárszakmát, átveszi tőle a műhelyt... Talán a harmadik! Amelyik már útban van. Az bizonyára fiú lesz.

Ó, az asszony! Tisztalelkű, jól nevelt, takaros és gyönyörű! Csantavéren – mondják az ottaniak – Mária a falu legszebb eladó lánya volt. És ő érdemelte ki a kezét!

Házasságkötésüket követően gyakran meglátogatták a szülőket, hol Csantavéren, hol Magyarakanizsán. Mindig vonattal utaztak. Ez jókedvre derítette a Szilner családot. Szerettek rokonlátogatóba menni, a bőségesen terített szülői asztalnál hosszasan beszélgetni. Különösen a lányok élvezték az utazást, s nagyokat kuncogtak.

Vacsorára valóban Sándor egyik kedvenc étele készült. A földműves szülők jóvoltából

Leányai, Erzsébet és Mária

minden évben levágnak egy nagy hízó, így az éléskamra sosem üres. Sándor nemcsak jókat szeret enni, magyar ember létére inni is a jó borokat. Ízlelgeti a zamatukat...

Feleségével 1940-ben kerültek össze Csantavéren, az asszony szülőfalujában. A magyarkanizsai születésű, jóképű, magas, szikár testalkatú, fekete bajuszú, elegáns Sándor táncmulatságon ismerkedett meg Máriával, és nem sokkal később megkérte a kezét...

Nagy lakodalmat ültek, ami abban az időben kötelező volt.

Sándor most azon töri a fejét, hova menjen a feleségével szórakozni. Bálba, táncba? Gyakran eljárnak táncolni, sőt mulatni. Jól esik a szívének és a lelkének, amikor a cigányprímás a fülébe húzza a szebbnél szebb magyar nótákat...

Az utolsó nap

A városban híre ment, hogy a partizánok elviszik a magyar férfiakat. Senki sincs biztonságban. Sándor rendületlenül hiszi, hogy ártatlanként nem hurcolhatják el. Soha senkit nem bántott meg. Nem fél. Miért vinnék? Nem adott rá okot, hacsak azt nem, hogy magyar. Erre pedig mindig is büszke. Nem tagadta, nem is tagadja ezután sem. Szép számban vannak barátai a szerbek között is.

1944. november 4. A késő esti órákban zörgetnek az ablakon. Mire Mária – az ágyból kikelve – elindulna kaput nyitni, partizánok rontanak be a házba. Kiáltozva követelik, hogy Sándorral együtt az egész család menjen velük. A partizánokkal érkezett tiszt azonban kiadja a parancsot, hogy csak Sándor. Az asszonyhoz és a gyerekekhez ne nyúljanak! Gyermeksírás, megriadt tekintetek. Mária a kislányait igyekszik nyugtatni, rémült pillantásával a férjéét keresi.

Sándor remegve öltözködik. Nem jön más az ajkára, mint: „szeretlek benneteket!” Ezt mondja akkor is, amikor erős és durva kezek kiszakítják szeretett családjá öleléséből. Arcát könny áztatja, érzi, nem látja viszont legféltettebb kincseit. Az ajtóban a tiszt közli vele: „A karikagyűrűt adja az asszónynak, nem lesz rá szüksége!”

Máriát ájulás kerülgeti, a hátán hideg verejték fut végig. Az örök hűséget jelképező aranykarika nehezen jön le Sándor erős, húsos ujjáról. Reszkető kézzel teszi Mária tenyerébe.

Ez volt az utolsó érintés, az utolsó pillantás...

Sándort soha többé nem látták viszont.

Fájdalmas, kínkeserves évek következtek. A kenyérkereső nélkül maradt családnak ádáz küzdelmet kellett vívnia a megélhetésért, közben semmit nem tudtak Sándor hollétéről. Kerestették a Vöröskereszttel, megfordultak mindenütt, ahol információt remélhettek. Eredménytelenül.

Ekkor már rég a Zentai úti temető tömegsírjában nyugodott...

Családi körben (Sándor balról az első)

Ebben a pincében is tartottak bezárva magyarokat 1944/45-ben (Szabadka)